

El carrer Pompeu Fabra, de Godall, o la Mercedes de la Ismaela

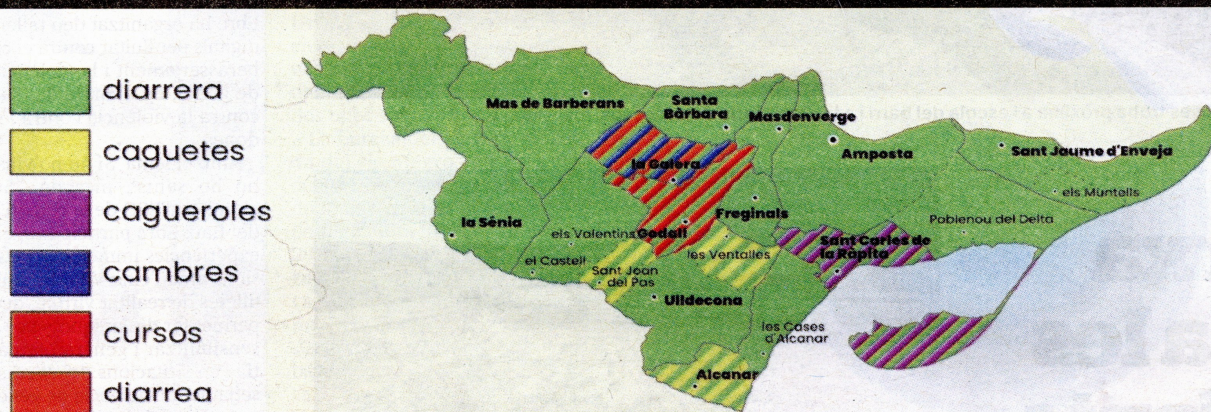

ÀNGELA BUJA-ALFARA
Doctora en Filologia Catalana

Anàlisi

La Mercedes Cervera Nofre no té un carrer, però té la finca del mas de Cervera o la dels Borxos, a Merades, nucli inicial de Godall, amb el gaudi del paisatge, de la terra, del 'locus amoenus' que ens enxampla la riquesa dels mots

3.1.10 El cos humà / Mapa 76 / Diarrea «Els parlars del Montsià. Estudi geolingüístic» (en premsa)

Homenatjar persones que han tengut una tasca destacada en la nostra construcció cultural ens fa més cultes, perquè ens ajuda a saber d'on venim, qui som i, alhora, quins són els nostres referents. Així, per exemple, a Godall, han homenatjat el lingüista creador de la normativa moderna de la llengua, dedicant-li un carrer. Altres pobles pròxims, com Santa Bàrbara, la Sénia o Tortosa, han fet el mateix, entre els més de dos-cents carrers totals del domini lingüístic, dedicats al lingüista de Gràcia. Localitzats aquests, sobretot, a Catalunya, les Illes Balears, Andorra i la Catalunya Nord. Res a dir a la Franja ni al País Valencià, tampoc a l'Alguer. Distribució que es recull a l'obra compartida *Lingüistes pel carrer* <https://www.onomastica.cat/wp-content/uploads/Lingüistes-pel-carrer-estudi-i-proposta-didactica.pdf> https://llengua.gencat.cat/ca/serveis/informacio_i_diffusio/camins/ruta-ling-carrer/index.html.

La Mercedes Cervera Nofre, o de la Ismaela del Forn, també de Godall, no té un carrer, però té la finca del mas de Cervera o la dels Borxos, a Merades, nucli inicial de Godall, amb el gaudi del paisatge, de la terra, en definitiva, del *locus amoenus* que ens enxampla l'es-

perit i la riquesa dels mots. Les tardes de recerca dialectològica, marit i muller, Eduardo i Mercedes, i de vegades Josefa, la mare d'ella que havia estat mestra a la Galera i a Balada —amb una vivor mental destacable als seus gairebé 90 anys—, responien puntualment i acurada les qüestions que la investigació requeria. Una de les troballes més singulars fou la resposta *cursos* a la *diarrrera* —compartida aquesta amb l'aragonès— i anotada al *Diccionari català-valencià-balear*, de Mn. Alcover i Francesc de Borja Moll Casasnovas, a Tortosa, València, Menorca i Eivissa. El significat de *cursos* el podem relacionar amb el flux que corre, en aquest cas la naturalesa de la deposició quan tenim diarrea. Ja Tit Livi (59aC-17dC), a *Història natural* 11.230, l'empra en el mateix sentit per a anomenar la menstruació, *menstrui cursos*, o a Itàlia podem documentar un medieval *cursus ventris*. En català, el llatí *CURSUS* ha donat força derivats que, evidentment, denoten la idea de moviment o, encara que no ho pressentim, l'ètim ho indica: *corripies*, *escorrenties*, *excursió*, *corsari*, *còrs* > *cos*, *cursa*... A Tarragona hi ha, per exemple, el carrer Cos del Bou que fa referència a un lloc de trànsit, sense cap sentit anatòmic i, també, a l'Aragó, per exemple, a Fortanete «calle Co-

so», entre molts d'altres llocs a on localitzaríem un nomenclàtor homònim.

A la resta de comarca del Montsià les respostes van ser:

diarrrera: a tota la comarca
caguetes: Alcanar, Sant Joan del Pas, les Ventalles;
cagueroles: la Ràpita

Aquestes últimes a partir del leixema *cag-* i amb sufix diminutiu. Fins i tot, a Alcanar vam anotar *caguetes murcianas*. Juntament amb

Les veus de Godall de Josefa, Pepe, Eduardo o Mercedes ens han completat un parlar

l'anomenada *cursos*, a la Galera també vam obtenir una resposta única amb *cambres*, creada sobre l'accepció del nom *comuna*. Coromines al *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana* (DECat II:45) ho explica a partir de *cambres privades* en què hi havia un espai per a la femta i d'aquí que aquestes *cambres* depositàries dels excrements passessin, en un cas de sinècdoc, a ser sinònimes també de *diarrrera*.

A Godall, la Mercedes ens va facilitar la coneixença d'un altre informant amb avantpassats famili-

ars canareus, Pepe Lleixà Garriga, i d'ell vam arrebregar el testimoni per a l'etnotext, d'un altre flux, en aquest cas el xampany anomenat «Pilatos» i també del «Montecaro». Alhora, vam saber de la fabricació del sabó «Pilatos», ambdós productes ja desapareguts:

«Lo sabó més bo que es feia de tocador se dia 'Pilatos', que eren unes pastilles ovalades perfumades, allò es dia 'Pilatos' i després també lo mateix nom del sabó lo va posar al xampany, al millor xampany li va posar 'Pilatos'. Era el mateix amo, i el sabó, allavons, l'atre sabó corrent li posava «Ce hatxe», que era el nom d'ell, que era Ceferino Huerta. [...] Allavons, al xampany, a un altre, l'etiqueta hi posava 'Montecaro', però lo millor era el 'Pilatos'».

Josefa, Pepe, Eduardo, Mercedes: les veus de Godall que, en discret homenatge, ens han servit per a completar el fris del parlar d'un poble que reix i avança, ressonen pel preciós paratge de la font de l'Arboç, amb tot de llums cromàtics de la primavera d'hivern que ens rega la font de Cap d'Àsens, les Clapisses, el tossal Redó, la Solsida, les Sorts i els Correnxins... Gràcies per la vostra saviesa de la llengua. Des del més amunt, ens escolteu i reviuem, per vosaltres, paraules de Godall, que ens heu deixat.